

Per Artem ad Deum podczas SacroExpo 2017

(Kielce, 12–14 czerwca 2017 r.)

W tym roku – dokładnie w przededniu kolejnej edycji SacroExpo – wydarzyło się coś osobliwego. W niedzielny wieczór 11 czerwca 2017 r. na Rynku w Kielcach odbyło się „IV Uwielbienie” pod hasłem „Niech się stanie”. Inicjatorem było działające przy parafii św. Wojciecha Stowarzyszenie „Zarażę Cię Bogiem” wraz z diecezjalnym Wydziałem Duszpasterskim. Wydarzenie rozpoczęło się koncertem uwielbienia ze śpiewem Beaty Bednarz oraz komentarzem ks. Jakuba Bartczaka. Było to świadectwo wiary oraz publiczne wyznanie Jezusa i przyznanie się do Niego. Wśród licznie zgromadzonych można było dostrzec różne stopnie zaangażowania. U początku część młodzieży traktowała to dość „luźno” i raczej towarzysko. Choć na scenie zapowiadano i wykonywano poszczególne utwory słowno-muzyczne, to ci właśnie młodzi zdali się jakby w tym nie uczestniczyć. Słuchać było różne rozmowy, omawianie planów niedzielnych czy wakacyjnych i raczej nikle skupienie.

Swego rodzaju przełomem i zarazem wyciszeniem zgromadzonych uczestników była procesja eucharystyczna. Wreszcie na wysokim piedestale nastąpiło wystawienie Jezusa obecnego w Najświętszym Sakramencie. Zajaśniała wielka monstrancja górująca nad całą przestrzenią Rynku kieleckiego. Wprowadzano modlitwy medytacyjne, dziękczynienia, przeprosin i prośb, które były nawiązaniem

do aktualnej sytuacji w świecie i w naszej ojczyźnie. Wreszcie zapanowała głęboka cisza przeznaczona na osobistą modlitwę i medytację. Wytworzył się osobliwy klimat sakralnej refleksji i uwielbienia. Wielkie wrażenie zrobił też występ najmłodszej grupy dziecięcej. Prowadzący modlitwy zachęcali też skutecznie do czynnego włączenia się poprzez śpiew czy powtarzanie kanonów modlitewnych. To świętowanie trwało ponad dwie godziny. Choć nie była to oficjalna część tegorocznego SacroExpo, to jednak stała się swego rodzaju preludium tegoż.

* * *

W poniedziałek 12 czerwca odbyło się uroczyste oficjalne otwarcie SacroExpo 2017. Jak zawsze witano i dziękowano różnym osobom i instytucjom, które w różny sposób przyczyniły się do realizacji i uświetnienia tego wielowątkowego spotkania w ramach Targów Kielce. W tym roku uczestniczyło ponad 270 wystawców z 13 państw, w tym także z USA. Głos zabierali m.in. przedstawiciele władz miasta, a także parlamentarzyści. Nawiązywano do różnych aspektów budownictwa sakralnego i wyposażenia naszych kościołów. Podkreślano moc sztuki i rangę *sacrum* jako wartości, które są nieodzowne w chrześcijaństwie oraz które jak słońce ożywiają i rozświetlają naszą odświętność i codzienność.

Wreszcie głos zabrał miejscowy ordynariusz – bp Jan Piotrowski. Cenny tekst o relacji sztuki z Kościołem i współczesnością wygłosił metropolita krakowski, abp Marek Jędraszewski. Począwszy od edyktu mediolańskiego, Kościół każdej epoki ciągle wychodzi w świat oraz przekracza granice państw i kontynentów. Zbawia świat i go ewangelizuje także poprzez kształt piękna. Zarazem ciągle otwiera się na nowości. Audytorium zachwycało się też zaangażowaną i profesjonalną aranżacją wokalną młodej, zaledwie 15-letniej, solistki.

Na stoiskach, obok wyposażenia obiektów kultu, umebłowania, sprzętu, pojawiła się również wielka różnorodność szat liturgicznych. Zwróciły uwagę też nowe, symboliczne, poszukujące formy. Niestety, znalazło się też nieco ornatów wręcz szokujących. Dość powszechna reakcja zwiedzających była wręcz negatywna, gdyż kojarzono je – niestety – jako przejaw nieświadomej, a być może celowej, desakralizacji. Powtarzała się opinia, że są to stroje kojarzone z imprezami świeckimi, wręcz rozrywkowymi.

Zarówno specjalna konferencja, jak i gala związane były z przydzieleniem przez Papieską Radę ds. Kultury po raz trzynasty tegorocznego medalu *Per Artem ad Deum*. Już u początku podkreślono rangę oraz fazy związane z tym wyjątkowym wyróżnieniem o charakterze międzynarodowym. W tym roku laureatami tej nagrody zostały trzy osoby. We wprowadzaniu podkreślano, że w ludzką naturę

wpisana jest tęsknota za pięknem i miłością. Człowiek bez piękna zdaje się pozbawiony tożsamości i osobowości. Przywołano myśl Dostojewskiego: „Piękno zbawi świat”. Rozziew zainteresowań i specjalizacji jest bardzo wielki.

Uroczystym dopełnieniem tego wydarzenia, wraz z wszechstronnym uzasadnieniem, stała się wieczorna gala. Wówczas wręczono też nagrody, wyróżnienia i medale w różnych kategoriach: za elegancję i nowoczesność w aranżacji stoisk, za oryginalną i artystyczną prezentację na Targach. Komisja konkursowa po dyskusji przyznała nagrody i wyróżnienia m.in. za rzeźby, obrazy, witraże, a także za udokumentowane usługi konserwatorskie w obiektach zabytkowych. Każdą grupę nagrodzonych skrzętnie uwieczniali fotoreporterzy.

Przed wręczaniem wspomnianego papieskiego wyróżnienia głos zabrał Krzysztof Zanussi. Podkreślił, że twórcy z różnym dorobkiem potrzebują także uznania i akceptacji przez innych. Przyznawane nagrody pozwalają stwierdzić, że to, co czynią poprzez sztukę, ma sens. W imieniu prezydenta watykańskiej dykasterii, kard. Gianfranco Ravasiego, przesłanie uzasadniające przyznanie papieskiego medalu odczytał ks. dr Lech Piechota. U początku wyrażono uznanie dla corocznie organizowanej imprezy SacroExpo, której ranga ciągle rośnie na mapie świata. Staje się ona największym wydarzeniem w tej dziedzinie w Europie.

Wymieniono trzy aspekty przyznania tegorocznego wyróżnienia. Najpierw jest to dowartościowanie działania, które dotyka kategorii estetyki. Chodzi o poznanie świata oraz nawiązanie szczególnych relacji z Bogiem poprzez piękno. Drugi motyw to ogólne podkreślenie rangi wnętrza artysty, który przekracza kryteria wyłącznie estetyczne, ale wyraża wartości ponadczasowe, poprzez które pragnie pociągnąć innych. Trzeci motyw to dowartościowanie konkretnych osób, które poprzez swoje dzieła ukazują sens życia. Prawdziwa sztuka chrześcijańska nie wymaga tłumaczy czy oratorów, gdyż przemawia poprzez swe przesłanie mistagogiczne. We wspomnianym piśmie kard. Ravasi zaznaczył z satysfakcją, że tegorocznych laureatów poznał osobiście.

Wreszcie każdy z laureatów wygłosił mowę, rodzaj ukazania sensu osobistego przesłania.

Dość zaskakujące, a nawet nieco prowokujące okazało się wystąpienie ks. prof. Michała K. Hellera, który jest pracownikiem watykańskiego obserwatorium astronomicznego oraz od niemal 30 lat członkiem Papieskiej Akademii Nauk. Usłyszeliśmy o twórczym napięciu oraz ścisłych relacjach między nauką i wiarą, w odkrywaniu początków życia i piękna, ale też złożoności wszechświata. Wyluszczył on pewne wątki filozoficzne i teologiczne poprzez kontekst kosmologiczny. Swoją wywód osadził na kryteriach matematyki i fizyki. Swego rodzaju kwintesen-

cją była teza, że wspomniane argumenty ukazują nam piękno, prostotę i harmonię, a w konsekwencji prowadzą ku transcendencji, ku *sacrum*.

Zupełnie inny charakter miało wystąpienie ks. prof. Tomáša Halika, teologa, psychologa, socjologa i duszpasterza. Znanego z niezachwianej postawy podczas reżymu komunistycznego, ale także z późniejszych licznych wystąpień i publikacji m.in. w kręgach naukowych, uniwersyteckich. Był też ekspertem i doradcą prezydenta Václava Havla. Przed kilku laty otrzymał Nagrodę Templetona. Zwrócił uwagę na dialog międzykulturowy oraz różne przestrzenie życia obywatelskiego, na poszukiwanie pokoju, sprawiedliwości, dobra i piękna. Mocno osadził swój wywód na aktualnej sytuacji w świecie, dialogu ze światem artystycznym oraz z agnostykami, relacjach między religiami oraz zadaniach ciężących na chrześcijanach wszystkich kontynentów. Po wielokroć przywoływał słowa papieża Franciszka. Choć ukazał oczywiste zasługi Jana Pawła II i Benedykta XVI, to zarazem zaznaczył, że jest to jakby karta zamknięta. Mocno akcentował poczucie odpowiedzialności za dokonujące się zmiany w świecie i Kościele. Słowa: „Otwórzcie drzwi Chrystusowi” Kościół powinien na nowo wprowadzać w życie. Powinien być, jak to określił, „szpitalem polowym dla poranionych ludzi”. Życie chrześcijanina powinno uleczyć świat także poprzez kreatywność, w tym również poprzez sztukę życia.

Kolejną laureatką była Claudia Henzler – znana artystka-fotografik, która urodziła się w Niemczech, a obecnie mieszka w Austrii. Nagrodzona została za wnikliwe ukazanie obecności i witalności chrześcijaństwa w dialogu ze światem oraz innymi religiami. Jej działanie na styku religii, kultury i sztuki jest zarazem pobudzeniem do zadumy i refleksji nad ludzką egzystencją. Wnikliwie obserwuje i utrwala w obrazie fotograficznym zarówno portrety ludzkie, jak i różne radosne czy tragiczne wydarzenia. W swoim wystąpieniu wspomniała o swej pasji fotograficznej, która rozpoczęła się przed laty od mało artystycznych ujęć. Jednak jej fascynacja i upór sprawiły, że zaczęła coraz bardziej doskonalić swój warsztat. Skierowała też swoisty apel do słuchaczy, by się nigdy nie załamywać i mimo porażek i niepowodzeń zmierzać ku wyznaczonemu celowi, podtrzymywać swoje marzenia i pogłębiać swoją wiarę.

Kulminacją muzyczną tego wieczoru było wykonanie utworu *Stabat Mater* estońskiego kompozytora Arvo Pärta. Został on wyróżniony i nagrodzony tym samym medalem w ubiegłym roku: „Za nuty zamknięte w dzieła, przeniknięte na wskroś metafizyką, będące źródłem mistycznych doznań”. Ten werdykt jakże doskonale oddawał cały klimat percepcyjny wspomnianego dzieła. Właśnie tego wieczoru zostało ono wykonane przez Chór *Stabat Mater* Polskiego Radia pod dyrekcją Szymona Wyrzykowskiego. Tektonika muzyczna pełna jest dysonansów

i niskich rejestrów. Utwór zainspirowany śpiewami cerkiewnymi, prawdziwie dostojny, emocjonalny i zarazem pobudzający do refleksji, a nawet do swego rodzaju mistyki.

Warto zauważyć, że doroczne medale Papieskiej Rady ds. Kultury rozszerzają paletę zainteresowań. Nagrody mają charakter interdyscyplinarny i często dotyczą działań i inspiracji, które nie zawsze dotyczą twórczości artystycznej w tradycyjnym ujęciu.

ks. dr hab. Henryk Nadrowski
Poznań